

obsah

<i>Předmluva</i>	5
I. ČLOVĚK A SVĚT	7
1. Člověk a příroda	7
2. Člověk a dějiny	19
<i>a) K problému pojetí dějin</i>	19
<i>b) Dějiny jako výsledek lidské aktivity</i>	20
<i>c) Člověk jako objekt dějin</i>	24
<i>d) Dějinný čas</i>	25
<i>e) Dějinnost a individuální vědomí</i>	27
<i>f) K problému dějin jako celku</i>	27
3. Problém svobody a lidského odcizení	28
<i>a) Filosofické koncepce svobody</i>	30
<i>b) Dvojí filosofické východisko</i>	30
<i>c) Pojetí svobody jako poznané nutnosti</i>	31
<i>d) Svoboda jako přesahování daného</i>	33
<i>e) Účelový charakter lidského jednání</i>	33
<i>f) Odcizení</i>	36
<i>g) Jiné cesty odcizení</i>	38
<i>h) Cesty ke svobodě</i>	39
4. Praxe	41
5. Dialektika	46
II. FILOSOFIE A VĚDA	65
1. Dějiny filosofie	65
<i>a) Úvod</i>	65
<i>b) Mytologický předstupeň</i>	67
<i>c) Filosofie starověkého východu</i>	68
<i>d) Vývoj řeckého filosofického myšlení</i>	70
<i>e) Člověk v pojetí antické filosofie</i>	78
<i>f) Středověká filosofie</i>	79

g) <i>Filosofie v renesanci</i>	81
h) <i>Novověká filosofie před vznikem dialektiky</i>	83
ch) <i>Předdialektické koncepce člověka v novověku</i>	93
i) <i>Pojetí člověka a světa v německé dialektické filosofii</i>	96
j) <i>Svět a poznání v nemarxistické filosofii po Hegelovi</i>	104
k) <i>Moderní směry filosofie člověka</i>	107
l) <i>Vývoj marxistického filosofického myšlení</i>	112
2. <i>Struktura a funkce filosofie</i>	116
a) <i>Dvě koncepce filosofie</i>	116
b) <i>Struktura filosofie</i>	118
c) <i>Funkce filosofie</i>	120
3. <i>Filosofie a věda</i>	131
a) <i>Vědy o vědě</i>	131
b) <i>Filosofie vědy</i>	132
c) <i>Sociologie vědy</i>	142
III. <i>REALISMUS A MATERIALISMUS</i>	147
1. <i>Skutečnost — realita — matérie</i>	147
a) <i>Naivní realismus a filosofický skepticismus</i>	147
b) <i>Materialismus a idealismus</i>	151
c) <i>Fenomenalismus</i>	154
d) <i>Realismus</i>	157
e) <i>Marxistický materialismus</i>	162
2. <i>Matérie a pohyb</i>	171
a) <i>Filosofický problém pohybu</i>	172
b) <i>Formy pohybu matérie</i>	175
3. <i>Prostor a čas</i>	180
a) <i>Filosofická problematika prostoru a času</i>	180
b) <i>Fyzikální koncepce prostoru a času a jejich vliv na moderní filosofické koncepce</i>	182
c) <i>Problém konečnosti a nekonečnosti prostoru a času</i>	188
d) <i>Problém plynutí času</i>	189
e) <i>Koncepce nefyzikálního času</i>	192
4. <i>Marxistické pojetí vědomí</i>	194
a) <i>Vědomí jako filosofický problém</i>	194
b) <i>Lidská psychika ve světle současných vědeckých hypotéz</i>	197
c) <i>Je vědomí materiální?</i>	202

IV. DETERMINISMUS	205
1. Determinismus a indeterminismus	205
<i>a) Pojem determinismu a indeterminismu</i>	205
<i>b) Mechanický determinismus</i>	206
<i>c) Subjektivně idealistický indeterminismus</i>	208
2. Všeobecná souvislost a podmíněnost	210
<i>a) Všeobecná souvislost a podmíněnost</i>	210
<i>b) Struktura a strukturální podmíněnost</i>	211
3. Zákonitost a nahodilost	221
<i>a) Objektivní zákonitost</i>	221
<i>b) Závislost stavů systémů</i>	222
<i>c) Náhoda a nutnost</i>	223
<i>d) Skutečnost, možnost, pravděpodobnost</i>	226
4. Příčinnost	229
<i>a) Princip příčinnosti</i>	229
<i>b) Vlastnosti jednoduchého příčinného vztahu</i>	231
<i>c) Příčiny a podmínky</i>	235
5. Účelnost a cílevědomost	238
V. VÝVOJ	245
1. Pojem vývoje	245
<i>a) Vznik vědeckého pojetí vývoje</i>	245
<i>b) Směr času a vývoj</i>	249
<i>c) Determinace vývojových struktur</i>	253
<i>d) Problém objektivnosti vývoje</i>	255
<i>e) Kritéria vývoje</i>	258
<i>f) Vztah progresu a regrese ve vývoji</i>	262
<i>g) Souhrnná charakteristika vývoje</i>	264
2. Vývoj, entropie, informace	264
3. Zákonitosti, zdroje a formy vývoje	268
VI. TEORIE POZNÁNÍ	278
1. Problém poznání	278
<i>a) Gnosticismus a agnosticismus</i>	279
<i>b) Problém smyslového odrazu skutečnosti</i>	281
<i>c) Poznání a poznatek</i>	288
<i>d) Co je teorie poznání?</i>	292

2. Empirismus (senzualismus), konvencionalismus a racionalismus	293
3. Proces poznání	300
a) <i>Charakter procesu poznání</i>	301
b) <i>Smyslový odraz skutečnosti</i>	307
c) <i>Myšlení a jazyk</i>	317
d) <i>Sémantika</i>	324
4. Teorie pravdy	345
a) <i>Pravda, omyl a lež</i>	345
b) <i>Základní koncepce pravdy</i>	348
c) <i>Objektivnost pravdy</i>	350
d) <i>Historismus poznání</i>	354
e) <i>Ověřování pravdivosti; kritérium praxe</i>	357
f) <i>Relativnost a absolutnost kritéria praxe</i>	359
 VII. VĚDECKÉ TEORIE	 361
1. Běžné a vědecké poznání	361
2. Vědecký jazyk	366
a) <i>Formalizovaný jazyk</i>	366
b) <i>Analytické a syntetické věty</i>	375
3. Empirické vědy	382
a) <i>Východisko empirických věd</i>	382
b) <i>Vědecké zákony a hypotézy</i>	385
c) <i>Vztah vědecké teorie a zkušenosti</i>	395
 VIII. VĚDECKÉ POSTUPY	 399
1. Získávání výchozích dat a ověřování ve vědě	399
2. Pozorování, měření a experiment	402
a) <i>Pozorování</i>	402
b) <i>Měření</i>	407
c) <i>Experiment</i>	410
3. Význam induktivních a deduktivních postupů v poznání	421
a) <i>Indukce a dedukce</i>	421
b) <i>Problém indukce a princip indukce</i>	424
c) <i>Induktivně deduktivní metoda vědy</i>	428
4. Modelování a analogie	434
a) <i>Modelování jako specifická metoda poznání</i>	434
b) <i>Vztah modelování a analogie</i>	441
c) <i>Klasifikace modelů</i>	443

IX. EXPLANACE A PREDIKCE	446
1. Vědecké vysvětlování (explanace)	447
a) <i>Struktura vědeckého vysvětlení</i>	448
b) <i>Typy explanace podle povahy determinujících závislostí</i>	450
c) <i>Pravděpodobnostní vysvětlení</i>	456
d) <i>Explanace a pseudoexplanace</i>	458
2. Vědecké předvídání	462
3. Prediktivní a „neprediktivní“ teorie ve vědě	467
4. Filosofické vysvětlení a pochopení smyslu světa	472
<i>Rejstřík jmenný a věcný</i>	480

